

INNOVATION SCIENCE AND TECHNOLOGY

Scopus || Electronic journal specializing in Scopus

ISSUE 10

Acceptance of papers **October, 2025**

**Acceptance of
papers**

Published monthly

Topics

economics,
technology, social
sciences

ISSN 3060-5229

Digital
Object
Identifier

Visit the website
t.me/scopus_IST2100

EDITOR-IN-CHIEF:

Mirzaliev Sanjar Makhmatjon ugli

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Makhmudov Nosir Makhmudovich
DSc., Prof., Academician

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli – Senior
lecturer at TSUI

THE SCIENTIFIC-POPULAR ELECTRONIC
JOURNAL **"INNOVATION SCIENCE AND
TECHNOLOGY"** HAS BEEN REGISTERED
UNDER THE NUMBER **C-5669633** BY THE
AGENCY FOR INFORMATION AND MASS
COMMUNICATIONS (AOKA) OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN, EFFECTIVE
FROM OCTOBER 9, 2024.

CONTACTS

Phone: **+998 50 737 87 88**

Website: <https://ist-journal.uz>

Email: innovationist2025@gmail.com

The scientific electronic journal "Innovation Science and Technology" has been included in the list of scientific publications recommended for the publication of main scientific results of dissertations for the award of PhD and DSc degrees in economics and technical sciences, in accordance with the Resolution No. 370 of the Presidium of the Higher Attestation Commission of the Republic of Uzbekistan, dated May 8, 2025.

Editorial board:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich,
Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna,
Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Cham Tat Huei,
Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Muhammad Imran Sadiq
Doctor of Philosophy in Economics (PhD),
Professor, Malaysia

Ahmed Aziz Ismail
Doctor of Technical Sciences (DSc),
Professor (Egypt)

Lee Chin
Doctor of Philosophy in Economics (PhD),
(Malaysia)

Asongu Simplicé
Doctor of Philosophy in Economics (PhD),
Cameroon

Rui Dang
Doctor of Chemistry (DSc), Professor, China

Zahoor Ahmed
Doctor of Philosophy in Economics (PhD), Turkey

Shujaat Abbas
Doctor of Philosophy in Economics (PhD), Russia

Tina A Coffelt
Doctor of Philosophy in Educational Sciences
(PhD), USA

Judy B. Smetana
Doctor of Philosophy in Economics (PhD), USA

CONTENTS

WAYS TO EXPAND THE COMPANY'S POSITION IN THE FURNITURE MARKET	6
Musayeva Shoirazimovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF MEDICINAL PLANT PROCESSING	11
Usmonov Mirgulom Khoshim o'gli	
POLITICAL RELATIONS BETWEEN AZERBAIJAN AND UZBEKISTAN: HISTORY, CHALLENGES, AND PROSPECTS	17
Naila Ramazanova	
ANALYZING THE SUSTAINABILITY OF REGIONAL ECONOMIES USING MULTI-CRITERIA INDICES AND MODEL OPTIMIZATION	23
Sattorov Sanjar Abdumurodovich	
ECONOMIC ADVANTAGES OF MODERNIZING THE EDUCATION SYSTEM THROUGH INNOVATIVE TECHNOLOGIES	28
Rakhmatkhodjayev Akhrorhodja Akmal ugli	
XORIJIIY MAMLAKATLAR KORPORATIV BOSHQARUV VA INNOVATSION RIVOJLANISH MODELLARINING QIYOSIY TAHLILI	34
Ismailov Allayor Rashidovich	
DIGITALIZATION OF FOREIGN EXCHANGE DIFFERENCE ACCOUNTING: CHALLENGES AND PROSPECTS IN EMERGING ECONOMIES	41
Pulatov Sirojbek, Misirov Kamoldin	
ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ	47
Ташмухамедова Яйра Атхамовна	
MAIN MEASURES TO STRENGTHEN EMPLOYMENT STABILITY AND IMPROVE EMPLOYMENT MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	52
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF INVESTMENTS ON THE CREATION OF NEW JOBS	57
Shayzak R. Kholmuminov, Shukhrat Sh. Kholmuminov	
RAQAMLASHTIRISH VA YASHIL TURIZM KONSEPSIYASI ASOSIDA TURIZM SOHASINING BARQAROR RIVOJLANISHI	68
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
IQTISODIYOTDA DAVLAT ISHTIROKINI QISQARTIRISH ORQALI XUSUSIY SEKTOR ROLINI OSHIRISHNING IJTIMOIIY MUHITGA TA'SIRI	73
Musurmonqulov Muhammad	
DIAGNOSIS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN: METHODS AND RESULTS	77
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
MULTIMADANIY MUHITDA PEDAGOGLARNING TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKALARINI SHAKLLANTIRISH MEKANIZMLARI	81
Gulyamova Nafisa Burikulovna	

MULTIMADANIY MUHITDA PEDAGOGLARNING TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI

Gulyamova Nafisa Burikulovna

E-mail: n.gulyamova@cspu.uz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-42314413>

Chirchiq davlat pedagogika universiteti stajyor o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish masalasi nazariy jihatdan tahlil qilindi. Xalqaro, MDH va milliy adabiyotlar asosida tanqidiy fikrlashning ta'lim tizimidagi o'rni, uni rivojlantirish mexanizmlari hamda pedagogik amaliyotdagi ahamiyati yoritildi. UNESCO va OECD hisobotlari, shuningdek, Dewey, Ennis, Paul & Elder kabi olimlarning nazariyalari asosida tanqidiy fikrlashning ilmiy asoslari ko'rib chiqildi. MDH tadqiqotlarida madaniyatlararo kommunikatsiya bilan bog'liq jihatlar tahlil qilindi, O'zbekiston olimlarining izlanishlari esa axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish samaradorligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, multimadaniy muhitda tanqidiy fikrlashni shakllantirish nafaqat shaxsiy kompetensiya, balki ta'lim sifatini oshirish va madaniyatlararo tolerantlikni rivojlantirishning asosiy omili sifatida qaralishi lozim.

Kalit so'zlar: Tanqidiy fikrlash, multimadaniy muhit, pedagogik kompetensiya, madaniyatlararo kommunikatsiya, tolerantlik, interfaol metodlar, AKT, reflektiv yondashuv.

Abstract: The article provides a theoretical analysis of the issue of developing critical thinking skills among teachers in a multicultural environment. Based on international, CIS, and national literature, the role of critical thinking in the education system, the mechanisms of its development, and its significance in pedagogical practice are examined. The findings indicate that fostering critical thinking in a multicultural environment is not only an individual competency but also a key factor in improving educational quality and promoting intercultural tolerance.

Key words: Critical thinking, multicultural environment, pedagogical competence, intercultural communication, tolerance, interactive methods, ICT.

Аннотация: В статье теоретически проанализирована проблема формирования навыков критического мышления у педагогов в мультикультурной среде. На основе международной, региональной (СНГ) и национальной литературы раскрыта роль критического мышления в системе образования, механизмы его развития и значение в педагогической практике. Результаты показывают, что развитие критического мышления в мультикультурной среде является не только личной компетенцией, но и важным фактором повышения качества образования и формирования межкультурной толерантности.

Ключевые слова: Критическое мышление, мультикультурная среда, педагогическая компетентность, межкультурная коммуникация, толерантность, интерактивные методы, ИКТ.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari ta'lim tizimida millatlararo va madaniyatlararo integratsiyani jadallashtirib yubordi. Bugungi kunda pedagoglar o'z faoliyatini ko'p millatli guruhlar va multimadaniy muhitda olib borishi tobora keng tarqalmoqda. Bu holat ta'lim jarayonida nafaqat turli madaniy qadriyatlar va ijtimoiy tajribalarni birlashtirish, balki turli nuqtai nazarlarni muvofiqlashtirish zaruratini ham yuzaga keltirmoqda. Aynan shunday sharoitda pedagog shaxsida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb masalaga aylanadi. Chunki tanqidiy fikrlash — bu faktlarni tahlil qilish, dalillarni baholash, turli qarashlarni solishtirish va asosli qaror qabul qilish imkonini beruvchi intellektual faoliyat turi sifatida pedagogning samaradorligini belgilab beradi. UNESCOning 2023-yildagi ma'lumotlariga ko'ra, dunyo miqyosida ta'lim muassasalarining qariyb 40 foizida o'quvchilar tarkibi ko'p millatli guruhlardan iborat. O'zbekistonda esa Davlat statistika qo'mitasi 2024-yilgi ma'lumotlariga tayangan holda, maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanayotgan bolalarning 12 foizdan ortig'i turli millat vakillaridan iborat ekanligini qayd etadi. Yirik shaharlar — Toshkent, Samarqand va Buxoroda bu ko'rsatkich 20 foizga yaqinlashmoqda.

Xalqaro baholash dasturlari ham tanqidiy fikrlashning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Masalan, OECD PISA tadqiqotlari 2018–2022-yillar davomida tanqidiy fikrlash ko'nikmalari rivojlangan mamlakatlarda o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvi va akademik yutuqlari 30–35 foiz yuqori ekanligini tasdiqlagan. Bu esa o'z navbatida pedagoglarning o'zida tanqidiy fikrlashni shakllantirish bevosita o'quvchilar natijalariga ham ijobiy ta'sir qilishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, milliy miqyosdagi tadqiqotlar (SamDU, 2023; TDIU, 2024) natijalariga ko'ra, O'zbekistonda pedagoglarning faqat 42 foizi tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlardan muntazam foydalanadi. Ushbu ko'rsatkich ta'lim tizimida katta imkoniyatlar va shu bilan birga muammolar mavjudligini anglatadi.

Multimadaniy muhitdagi ta'lim jarayonida pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmagan bo'lsa, bu, bir tomondan, bolalar o'rtasida yuzaga keladigan tushunmovchiliklarni hal qilishda qiyinchilik tug'diradi, ikkinchi tomondan, madaniyatlararo tolerantlikni shakllantirish jarayonini sekinlashtiradi hamda ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Aksincha, tanqidiy fikrlashga ega pedagog turli madaniy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan holda, o'quvchilarni o'z fikrini erkin bayon etishga, asosli dalillardan foydalanishga va madaniyatlararo hamkorlikka yo'naltira oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Tanqidiy fikrlash nazariy jihatdan Dewey (1910), Ennis (1985), Paul & Elder (2002) kabi olimlarning ishlari bilan izohlanadi. Dewey tanqidiy fikrlashni "reflektiv fikrlash" sifatida ta'riflab, insonni qaror qabul qilishdan oldin vaziyatni tahlil qilishga undovchi jarayon sifatida ko'radi. Ennis esa uni aniq, mantiqiy va dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish qobiliyati sifatida izohlaydi. Paul va Elder tanqidiy fikrlashni insonning kognitiv jarayonlarini ongli ravishda boshqarish vositasi deb qarab, uni intellektual fazilatlar bilan bog'laydi. Pedagogika nazariyasida tanqidiy fikrlashning ahamiyati, bir tomondan, ta'lim oluvchilarning mustaqil qaror qabul qila olishida, ikkinchi tomondan esa, ijtimoiy-madaniy muhitdagi turli qarashlarni uyg'unlashtirishda namoyon bo'ladi. Multimadaniy muhitda tanqidiy fikrlash nafaqat shaxsiy intellektual sifat, balki ijtimoiy moslashuv va tolerantlikni rivojlantiruvchi mexanizm sifatida ko'riladi. Shu sababli mazkur mavzu zamonaviy ta'lim falsafasi, pedagogika va psixologiya fanlarining kesishgan nuqtasida muhokama qilinmoqda.

Xalqaro adabiyotlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha keng qamrovli tadqiqotlar mavjud. Brookfield (2012) pedagoglarni tanqidiy fikrlashga o'rgatishning eng samarali usuli muammoli vaziyatlar tahlilidan foydalanish ekanligini ta'kidlaydi. Facione (2011) esa tanqidiy fikrlashning asosiy komponentlari — tahlil, baholash, izohlash va xulosa chiqarishni ko'rsatib, uni o'qituvchilar tayyorlash dasturlariga kiritish zarurligini uqtiradi. OECD (2020) ta'lim bo'yicha global hisobotida esa tanqidiy fikrlash XXI asr kompetensiyalarining ajralmas qismi sifatida qayd etilgan bo'lib, multimadaniy guruhlar sharoitida bu ko'nikmaning ahamiyati ikki baravar ortishi ta'kidlangan.

MDH mamlakatlari olimlari ham bu borada qator ilmiy izlanishlar olib borgan. Masalan, rus pedagoglari Krylova (2018) va Leontyev (2019) multimadaniy muhitda ta'lim jarayonida o'qituvchining tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishni "madaniyatlararo kommunikatsiya" bilan chambarchas bog'laydi. Qozog'istonlik tadqiqotchi Alimbekova (2021) o'z ishida ko'p millatli guruhlarda dars o'tishda interfaol metodlardan foydalanish pedagoglarning tanqidiy yondashuvini sezilarli darajada oshirishini qayd etadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda tanqidiy fikrlash masalasi ta'lim nazariyasi va amaliyotida muhim o'rin egallay boshladi. Jumladan, Baybaeva (2022) maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlarini o'rganib, bunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini ta'kidlaydi. Tursunova (2023) esa multimadaniy muhitda pedagogik faoliyatni olib borishda tanqidiy fikrlashning kommunikativ kompetensiya bilan uyg'unlashishini ilmiy asoslab beradi. SamDU tadqiqotchilari tomonidan olib borilgan 2023-yildagi ilmiy izlanishlarda esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy malakasini oshirishda hal qiluvchi omil sifatida ko'rsatilgan.

Ko'rib chiqilgan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlash nazariyasi g'arb olimlari tomonidan keng tadqiq etilgan bo'lsa-da, multimadaniy muhit sharoitida pedagoglar faoliyatini o'rganish masalasi keyingi yillarda MDH va O'zbekiston olimlari tomonidan dolzarb yo'nalish sifatida olib borilmoqda. Bunda umumiy xulosa shuki, tanqidiy fikrlash — bu nafaqat shaxsiy kognitiv kompetensiya, balki pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli tashkil etish, madaniyatlararo aloqalarni mustahkamlash va o'quvchilarning ijtimoiy-madaniy moslashuvini ta'minlovchi universal mexanizmdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosi sifatida pedagogik-psixologik yondashuv va kompetensiyaga asoslangan ta'lim nazariyasi tanlandi. Tanqidiy fikrlashni shakllantirish jarayonini o'rganishda nazariy tahlil, taqqoslash, mavjud adabiyotlarni kontent-tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, multimadaniy muhitda faoliyat yurituvchi pedagoglarning tajribasi xalqaro, MDH va milliy ilmiy manbalar asosida solishtirildi.

Tadqiqotda tanqidiy fikrlashni shakllantirish mexanizmlarini aniqlash uchun kognitiv va interfaol yondashuvlar asos qilib olindi. Multimadaniy muhitdagi pedagogik amaliyotlarni baholashda esa xalqaro tajribalar (OECD, UNESCO hisobotlari) hamda mahalliy tadqiqotlar qiyosiy tahlil qilindi. Shu orqali mavzuning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlari aniqlanib, keyingi bosqichda qo'llanilishi mumkin bo'lgan tavsiyalar ishlab chiqish uchun zamin yaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan nazariy tahlil va mavjud ilmiy manbalarni ko'rib chiqish natijalari shuni ko'rsatdiki, multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish masalasi zamonaviy ta'lim tizimining eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Xalqaro tajribalar, MDH mamlakatlari izlanishlari va O'zbekiston olimlarining ishlari o'zaro solishtirilganda, bir qator muhim ilmiy xulosalar yuzaga chiqdi.

Tanqidiy fikrlash nazariy asos sifatida Dewey, Ennis, Paul & Elder kabi g'arb olimlari tomonidan keng yoritilgan bo'lsa-da, bu konsepsiya global miqyosda pedagogik amaliyotning markaziy kompetensiyasiga aylangan. UNESCO va OECD hisobotlari (2018–2023)da ta'lim sifati bilan bevosita bog'langan asosiy ko'nikmalardan biri sifatida tanqidiy fikrlash alohida qayd etiladi. Bu jarayon o'quvchilarning kognitiv rivojlanishi bilan birga, jamiyatda madaniyatlararo muloqotni ta'minlovchi universal mexanizm sifatida qaralmoqda. MDH hududida olib borilgan tadqiqotlar (Krylova, 2018; Leontyev, 2019; Alimbekova, 2021) pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalari multimadaniy muhitda samarali faoliyat yuritishi uchun kommunikativ kompetensiya bilan uyg'unlashishi zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv nazariyani amaliyotga integratsiya qilish imkonini beradi. O'zbekiston olimlari (Baybaeva, 2022; Tursunova, 2023; SamDU ilmiy guruhi, 2023) tadqiqotlarida tanqidiy fikrlash pedagoglarning kasbiy rivojlanishida hal qiluvchi omil sifatida e'tirof etiladi. Xususan, maktabgacha ta'lim va umumta'lim muassasalarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'qituvchilarning madaniyatlararo kompetensiyasini mustahkamlash, tolerantlikni shakllantirish va o'quvchilarni global ijtimoiy-madaniy muhitga tayyorlashning eng samarali vositasi sifatida baholanadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, multimadaniy muhitda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy mexanizmlari sifatida quyidagilar e'tirof etilmoqda: muammoli vaziyatlar asosida o'qitish va tahliliy munozara metodlari; axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish; interfaol hamkorlikka asoslangan mashg'ulotlar; pedagoglarni malaka oshirish va qayta tayyorlash dasturlariga tanqidiy fikrlashni integratsiya qilish.

1-Jadval: Multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari

Yo'nalish	Mexanizm	Mazmuni	Kutiladigan natija
Nazariy asos	Reflektiv yondashuv (Dewey, Ennis, Paul & Elder)	Pedagoglarni vaziyatni tahlil qilish, dalillarni baholash va asosli qaror qabul qilishga o'rgatish	Pedagog shaxsida analitik fikrlash, dalillarga asoslangan qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi
Madaniyatlararo kommunikatsiya	Multimadaniy muhitga mos metodlar (Krylova, Leontyev)	Madaniyatlararo tafovutlarni hisobga olgan holda interfaol mashg'ulotlar tashkil etish	Pedagogning tolerantlik va madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi oshadi
Ta'lim metodlari	Muammoli vaziyatlar va munozaralar	Dars jarayonida turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish, bahs va muhokamalarni tashkil etish	O'quvchilar va pedagoglarda tanqidiy yondashuv, asosli fikr yuritish shakllanadi
Texnologik yondashuv	AKT va raqamli platformalar (Baybaeva)	Ta'limda interaktiv platformalar, onlayn testlar, virtual simulyatsiyalarni qo'llash	O'quvchi va pedagoglarda mustaqil tahlil qilish va natijalarni baholash imkoniyati ortadi
Kasbiy rivojlanish	Malaka oshirish kurslari va treninglar	Pedagoglar uchun maxsus dasturlar orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazish	Pedagogning kasbiy kompetensiyasi va metodik salohiyati yuksaladi
Ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlash	Tolerantlikni shakllantirish	Multimadaniy muhitda ijtimoiy-emotsional o'yinlar, treninglar va guruhli mashg'ulotlar o'tkazish	Madaniyatlararo ijobiy muhit shakllanadi, pedagog o'zaro munosabatlarni boshqarishni o'rganadi
Innovatsion ta'lim	Interfaol metodlar va loyiha asosida ta'lim	O'quvchilar bilan loyihaviy ishlarni tashkil etish, mustaqil tahliliy topshiriqlar berish	Pedagoglarda kreativ va tanqidiy fikrlash uyg'unlashadi, o'quvchilarda esa faollik ortadi

Multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish masalasi ta'lim tizimida keng qamrovli va murakkab yondashuvni talab etadi. Jadvalda keltirilgan mexanizmlar shuni ko'rsatadiki, bu jarayonni samarali tashkil etish uchun faqat bitta metod yoki texnologiyaga tayangan holda emas, balki nazariy, metodik, psixologik va texnologik asoslarning uyg'unlashuvi zarur. Xalqaro adabiyotlarda tanqidiy fikrlash ko'proq reflektiv yondashuv, muammoli vaziyatlar va analitik qaror qabul qilish jarayoni sifatida talqin etiladi (Dewey, Ennis, Paul & Elder). Bu yondashuvlar pedagoglarni har bir vaziyatni chuqur tahlil qilish va dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Shu bilan birga, OECD va UNESCO hisobotlari tanqidiy fikrlashning XXI asr kompetensiyalari tarkibidagi markaziy o'rinini alohida qayd etib, uni global ta'lim strategiyalarida ustuvor vazifa sifatida belgilab kelmoqda.

MDH mamlakatlarida olib borilgan tadqiqotlar bu nazariy yondashuvlarni multimadaniy muhit bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. Masalan, Krylova va Leontyev madaniyatlararo kommunikatsiyani pedagogik jarayonga integratsiya qilish zarurligini ta'kidlaydi. Bunday qarashlar, ayniqsa, ko'p millatli guruhlar bilan ishlayotgan pedagoglar uchun dolzarbdir, chunki bu jarayon o'qituvchining nafaqat analitik, balki tolerantlik va kommunikativ kompetensiyalarini ham rivojlantiradi.

O'zbek olimlari ishlarida esa masalaning amaliy jihatlariga e'tibor qaratilgan. Baybaeva AKTdan foydalanish orqali tanqidiy fikrlashni shakllantirish imkoniyatlarini ko'rsatgan bo'lsa, Tursunova multimadaniy guruhda tanqidiy fikrlash va kommunikativ kompetensiya o'zaro bog'liqligini ilmiy asoslab beradi. Bu natijalar milliy ta'lim tizimida mazkur masalaning yangi ilmiy yo'nalish sifatida shakllanayotganini ko'rsatadi.

Muhokamadan ko'rinadiki, multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy mexanizmlari quyidagilarda jamlanadi: nazariy reflektiv yondashuv va muammoli vaziyatlar asosida fikrlashni shakllantirish; interfaol metodlar va madaniyatlararo kommunikatsiyani kuchaytirish; AKT va innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash; pedagoglarning malaka oshirish tizimida tanqidiy fikrlash kompetensiyasini alohida blok sifatida kiritish.

Mavjud adabiyotlar tahlili hamda muhokamalar shuni tasdiqlaydiki, multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari hali to'liq ishlab chiqilmagan. Shu sababli bu yo'nalishda nazariy tadqiqotlarni amaliy sinovlar bilan uyg'unlashtirish, milliy sharoitga mos metodik qo'llanmalar ishlab chiqish va ilg'or xorijiy tajribani lokal sharoitlarga adaptatsiya qilish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy tahlil va muhokamalar shuni ko'rsatadiki, multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining strategik ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Xalqaro tajriba (UNESCO, OECD) tanqidiy fikrlashni global kompetensiya sifatida belgilab, uni ta'limning sifat ko'rsatkichlari bilan chambarchas bog'laydi. MDH olimlari bu jarayonni madaniyatlararo kommunikatsiya va tolerantlik bilan uyg'unlashtirish zarurligini asoslaydi. Milliy tadqiqotlar esa pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda AKT, interfaol metodlar va kasbiy malaka oshirish dasturlaridan foydalanish samarali ekanini ko'rsatadi. Multimadaniy guruhlarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish: pedagoglarni dalillarga asoslangan qaror qabul qilishga o'rgatadi; madaniyatlararo muhitda tolerantlikni rivojlantiradi; o'quvchilarning ijodiy va analitik salohiyatini kengaytiradi; ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlarni hal qilish samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Baybaeva, S. (2022). *Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda AKT imkoniyatlari*. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Brookfield, S. (2012). *Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions*. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Dewey, J. (1910). *How We Think*. Boston: D.C. Heath & Co.
4. Ennis, R.H. (1985). *A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills*. *Educational Leadership*, 43(2), pp. 44–48.
5. Facione, P.A. (2011). *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. Insight Assessment.
6. Krylova, N.B. (2018). *Formirovanie kriticheskogo myshleniya uchiteley v mnogonatsionalnoy srede*. Moskva: Pedagogika.
7. Leontyev, A.N. (2019). *Pedagog va tanqidiy fikrlash: madaniyatlararo muloqot nuqtayi nazaridan*. Moskva: Prosveshchenie.
8. OECD (2020). *Future of Education and Skills: OECD Learning Compass 2030*. Paris: OECD Publishing.
9. Paul, R. & Elder, L. (2002). *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
10. Samarqand State University ilmiy guruhi (2023). *Multimadaniy guruhlarda pedagoglarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish muammolari*. Samarqand: SamDU nashriyoti.
11. Tursunova, D. (2023). *Multimadaniy muhitda pedagoglarning kommunikativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi nashriyoti.
12. UNESCO (2023). *Global Education Monitoring Report: Inclusion and Education*. Paris: UNESCO Publishing.

Proofreader: Zokir ALIBEKOV

Layout and Designer: Oloviddin Sobir ugli

2025. № 10

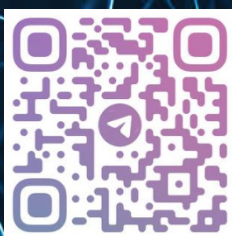
© When materials are reproduced, the INNOVATION SCIENCE AND TECHNOLOGY journal must be cited as the source. Authors are responsible for the accuracy of the information in materials and advertisements published in the journal. Editorial opinions may not always align with those of the authors. Submitted materials will not be returned to the editorial office.

To publish articles in this journal, you may submit articles, advertisements, stories, and other creative materials through the following links. Materials and advertisements are published on a paid basis.

You may subscribe to the journal at any time using the following details. Once subscribed, please send a screenshot or photo of your payment confirmation to our Telegram page @iqtisodiyot_77. Based on this, we will send the latest issue of the journal to your address each month.

“The journal “INNOVATION SCIENCE AND TECHNOLOGY” has been registered by the Agency for Information and Mass Communications under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan from 09.10.2024 under the registration number №390637. License number: C-5669633. PNFL: 30407832680027

Our address: Tashkent city, Yunusobod district, 19th block,
House 17.

Acceptance of articles

Published every
monthly

Directions

Social, economic, political,
technological, scientific

 Scopus || Scientific electronic journal specializing in Scopus

CERTIFICATE NUMBER: №390637

**ORDER NUMBER ACCORDING TO
THE LICENSE REGISTER: C-5669633**

CONTACT:

Contact us
+998 50 737 87 88

Telegram channel
t.me/scopus_IST2100

Journal official website
<https://ist-journal.uz/index.php/IST>